

Předkládaná práce měla pojednat především o problematice a nejdiskutovanějších aspektech v oblasti práva protiprávních státních podpor. Nejprve byly rozebrány základní znaky opatření kvalifikovaných jako státní podpory, které musí být poskytnuty ze státních nebo veřejných prostředků bez ohledu na jejich druh, které finančně zvýhodňují určitý podnik a narušují či jsou schopny narušit soutěž mezi členskými státy. Extrémní šíře pojmu státní podpory v důsledku neexistence zákonné definice státní podpory není dle mého názoru nedostatkem, neboť umožňuje Komisi flexibilně se přizpůsobit hospodářskému vývoji a reagovat na chování členských států. Každá definice do jisté míry znamená omezení a nese s sebou riziko brzkého obcházení. V návaznosti na pojmové vymezení podpor jsem se zabývala odlišením formální a materiální protiprávnosti, z něhož jsem vycházela v části týkající se řízení ve věcech protiprávních podpor.

V procesní části práce byly nejprve představeny specifické právní instrumenty, které Komise může využít pouze v řízení týkajícího se protiprávních podpor, tj. příkaz k pozastavení a příkaz k prozatímnímu navrácení. Zejména u druhého zmíněného je v současné době poukazováno na jeho nedostatečné využití Komisí, které dle mého názoru spočívá jednak ve zdání, že jej judikatura, časově předcházející vydání nařízení č. 659/1999, výslovně nezmiňovala, a jednak v existenci kompetence národních soudů, které jsou povolány k ochraně subjektivních práv na základě přímého účinku ustanovení čl. 88 odst. 3 Smlouvy. Roli samozřejmě hrají i podmínky uplatnění příkazu k prozatímnímu navrácení, které jsou dosti přísné (podle dostupných informací daný příkaz nebyl ani jednou vydán). Příkaz k prozatímnímu navrácení představuje pro Komisi jedinečný prostředek, jak sankcionovat porušení ustanovení o pozastavení a notifikační povinnosti. Je pozitivní, že si Komise nedostatečné využití daného příkazu uvědomuje a klade si za cíl jeho častější využívání.⁴ Státy,

⁴ KOM 2005 (107), Plán pro reformu státní podpory, bod 58.

kteře porušují ohlašovací povinnost a/nebo ustanovení o pozastavení, tak budou silněji pocítovat realizaci příkazu jako odstrašující mechanismus.

Nejvíce otázek vyvstalo v rámci detailní analýzy právních situací, v nichž se protiprávní státní podpora nenavrací navzdory vydanému rozhodnutí o navrácení. Vedle stanoveného pravidla o promlčení v rámci nařízení č. 659/1999 se jedná především o rozpor navrácení podpory s obecnými zásadami Společenství. I když je v rámci nejrůznějších řízení na zásady pravidelně poukazováno, k jejich aplikaci dochází v praxi jen zřídka.

Pro uplatnění zásady dobré víry tak musí existovat určitá objektivní situace, kterou založilo chování ze strany Společenství, chování subjektu v dobré víře musí odpovídat kritériím jednání řádného živnostníka, subjekt musí určitým způsobem projevit své jednání v dobré víře navenek a jeho zájmy musí převážít nad zájmy Společenství. Řídké uplatňování zásady je způsobeno existencí podmínek vyvinutých judikaturou a také zásadou přednosti komunitárního práva před normami práva národního, které jsou s ním v rozporu. I kdyby existovalo ustanovení národního práva, které by chránilo dobrou víru příjemce a odporovalo komunitárnímu právu, nebude se aplikovat.

Kromě argumentu dobré víry je poměrně často namítána nemožnost provést navrácení podpory. Z důvodů rozlišování judikatury mezi právní a faktickou nemožností (přičemž evropská judikatura uznává zásadně pouze nemožnost faktickou) je opět nutné konstatovat, že dovolání se skutečné nemožnosti je úspěšné pouze v extrémních případech.

Ohledně argumentace příjemců podpor, že podporu nelze navrátit z důvodu převodu či přechodu majetkového substrátu na jiný právní subjekt, Komise a judikatura stanovila, že podporu zásadně navrací pouze její skutečný příjemce, tj. subjekt, který z ní měl skutečný užitek. Nezáleží tedy na tom, komu byla podpora vyplacena, ale kdo z ní reálně profitoval. Z podrobného rozboru rozhodovací praxe Komise a ESD plyne, že posouzení otázky, zda dochází k „přechodu“ povinnosti navrátit podporu na právního nástupce, záleží na okolnostech jednotlivých případů.

Praxe rozlišuje mezi převodem podílů společnosti, která byla příjemcem podpory a prodejem jmění společnosti. Zatímco první případ

nepůsobí v praxi vážnější problémy, v druhém případě vyvstávají zajímavé právní otázky. Pokud totiž dojde k převodu jmění příjemce protiprávní podpory na třetí osobu, je třeba posoudit, zda tato pokračuje v hospodářské činnosti původního příjemce či nikoli. Pokračuje-li třetí osoba v hospodářské činnosti původního příjemce za využívání převedených prostředků, je třeba navrácení podpory vymoci od třetí osoby.

Zmíněné pokračování se posuzuje na základě jednotných měřítek, která byla vyvinuta rozhodovací činností orgánů Společenství. Komise při posuzování pokračování v činnosti nevychází pouze ze stanovených měřítek, při jejichž splnění se podpora vymáhá pouze od původního podniku, ale může za výjimečných okolností konstatovat, že převod aktiv byl účelový a měl za cíl obejít povinnost navrácení. Pozdější judikatura se k tvrzení obcházení vyjádřila tak, že je obcházení při prodeji „en bloc“ vyloučeno, pokud byla aktiva zcizena za tržní cenu v rámci otevřeného a bezpodmínečného řízení.

Judikatura nevidí překážku navrácení protiprávní podpory ani v případě, že by se navrácením subvence příjemce dostal do úpadku. Členský stát musí v případě eventuálního insolvenčního řízení jednat jako soukromý věřitel a vyžadovat navrácení dlužné částky přihlášením své pohledávky. Pokud z důvodu nedostatečné majetkové podstaty nelze vymoci protiprávní podporu včetně úroků zpět, je škodlivý účinek podpory v podstatě odstraněn tím, že příjemce podpory zaniká a nemůže tak dále škodit svým konkurentům, kteří mohou zaujmout uvolněné místo na trhu.

V současné době je diskutována otázka doplnění a změny nařízení č. 659/1999, kterým se stanovují podrobná pravidla pro použití článku 93 Smlouvy o ES, které volá po potřebě přizpůsobení politiky státních podpor a lepší správě věcí veřejných k zajištění potřeb rozšířené Evropské Unie. Přijetí nových členských států v letech 2004 a 2007 tak zdůraznilo nutnost zrychlení administrativních praktik při zpracování případů ve věcech státních podpor a důsledné implementace rozhodnutí Komise v členských státech. V minulých letech se nové členské státy snažily přilákat do svých zemí co možná nejvíce investorů poskytováním státních subvencí. S ohledem na vstup těchto zemí do Evropské Unie lze očekávat omezení

poskytovaných státních podpor v souladu s politikou Evropské Unie, a tedy obdobný vývoj jako u států přistoupivších v roce 2004.⁵